

ILM FAN XABARNOMASI

Ilmiy elektron jurnali

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA DAVLAT MABLAG'ILARIDAN SAMARALI FOYDALANISH ASOSLARI

Xayriddinov Shuxrat Batirovich

Қарши Давлат университети,

мустақил изланувчиси

Qo'chqorov Quvonchbek Shuxrat o'g'li

Iqtisodiyot kafedrası, IRB yo'nalishi

4-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy resurslarini maksimal darajada samarali boshqarish va ulardan to'g'ri foydalanishni ta'minlash, hukumati tomonidan olib borilayotgan islohotlar va qabul qilingan qarorlar moliyaviy resurslardan samarali foydalanishning ayrim huquqiy asoslari keltirilgan.

Kalit so'zi: Oliy ta'lim muassasalari, resurslar, qonuniy va iqtisodiy chora-tadbirlar, moliyaviy samaradorlig, маблағлар.

Kirish

O'zbekistonda o'quv tizimini rivojlantirish va o'zgarishlarga tayyorlash maqsadida ko'plab qonuniy va iqtisodiy chora-tadbirlar ko'rilmogda. Ayniqsa, oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy resurslarini samarali boshqarish va to'g'ri yo'naltirish mamlakatda ta'lim sifatini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu borada, oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy mustaqilligi va ularning mablag'laridan samarali foydalanish bo'yicha bir qator huquqiy asoslar ishlab chiqilgan. Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy faoliyatini to'g'ri tashkil etish, ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

O'zbekistonda oliy ta'lim tizimi kengayib borayotgan bo'lsa-da, uning moliyaviy ta'minoti hali ham muhim masalalardan biri hisoblanadi. Bu muammo o'quv yurtlarining modda-texnika bazasini mustahkamlash, o'qituvchilarni malakali ta'lim bilan ta'minlash, ilmiy izlanishlarni qo'llab-quvvatlash kabi sohalarda o'z aksini topadi. Boshqa sohalar kabi, oliy ta'lim muassasalari ham o'z faoliyatini davom ettirish va yangilanish uchun yetarli moliyaviy resurslarga ega bo'lishi kerak. Moliyaviy resurslardan samarali foydalanish, faqat muassasalarning iqtisodiy barqarorligini ta'minlab qolmasdan, ular uchun raqobatbardosh bo'lish imkoniyatini ham yaratadi. Shuning uchun, oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy faoliyatini samarali tashkil etish, ta'lim tizimining sifatini oshirishda muhim omil bo'ladi.

Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy resurslarini maksimal darajada samarali boshqarish va ulardan to'g'ri foydalanishni ta'minlashda quyidagi asosiy tamoyillarni ko'rib chiqish mumkin:

1. Moliyaviy resurslarni optimallashtirish: Oliy ta'lim muassasalari o'z resurslarini eng samarali tarzda taqsimlashlari kerak. Bu esa o'z navbatida, o'qituvchilarning ish haqi, ilmiy-texnikaviy yordam, o'quv jarayonlari va boshqa muhim sohalarga ajratiladigan mablag'larni aniq va oqilona belgilashni ta'minlaydi.
2. Davlat va xususiy sektor hamkorligi: Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy ta'minoti faqat davlat mablag'lariga asoslanmasligi kerak. Bunda davlat-xususiy sherikchilik shakllari, donor tashkilotlari bilan hamkorliklar va boshqa moliyaviy manbalarni jalb qilish muhim

ahamiyat kasb etadi. Shunday qilib, muassasalar o'z moliyaviy mustaqilligini mustahkamlashlari mumkin.

3. Samarali byudjetni boshqarish: Byudjetni shakllantirishda har bir mablag'ning sarflanishini aniq rejalashtirish va bu rejani amalga oshirish juda muhimdir. Muassasalarda ajratilgan mablag'larning to'g'ri va aniq yo'naltirilishi moliyaviy resurslarning samarasini oshiradi.

4. Iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshlikni ta'minlash: Oliy ta'lim muassasalari nafaqat o'z faoliyatini moliyaviy tomondan mustahkamlashni, balki ta'lim xizmatlari bozorida raqobatbardoshlikni oshirishni ham maqsad qilishi kerak. Bu uchun o'quv muassasalarining ta'lim sifatini yaxshilash, yangi yo'nalishlar va kasblar bo'yicha ta'lim xizmatlarini joriy qilish zarur.

O'zbekiston hukumati tomonidan olib borilayotgan islohotlar va qabul qilingan qarorlar moliyaviy resurslardan samarali foydalanishning huquqiy asoslarini yaratdi. Xususan:

1. Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy mustaqilligi: Oliy ta'lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish, ularning byudjetdan tashqari mablag'lar va boshqa manbalar orqali o'z faoliyatini qo'llab-quvvatlash imkoniyatini yaratdi. Bu mustaqillik, o'z navbatida, o'quv muassasalarining moliyaviy samaradorligini oshiradi.

2. Endaument fondlarining tashkil etilishi: Oliy ta'lim muassasalarida endowment (mablag'lar jamg'armasi) fondlarini tashkil qilish orqali, muassasalar doimiy ravishda yangi mablag'larni jalb qilish va ta'lim sifati uchun zarur bo'lgan resurslarni yig'ish imkoniyatiga ega bo'ladi.

3. Davlat-xususiy sherikchilikni rivojlantirish: Oliy ta'lim muassasalari uchun davlat-xususiy sherikchilikni rivojlantirish, xususan, ilmiy izlanishlar, ta'lim xizmatlari va boshqa sohalarda hamkorlikni oshirish zarur.

Shuni alohida ta'kidlash kerakki, oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirish va ular mablag'larining samarali sarflanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etuvchi muhim hujjatlardan yana biri O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Mehnat vazirligi va Moliya Vazirligining 2017 yil 6 fevral kuni qabul qilingan "Oliy ta'lim muassasalari boshqaruv, texnik, xizmat ko'rsatuvchi va o'quv-yordamchi xodimlarining namunaviy shtatlarini tasdiqlash to'g'risida"gi qo'shma qarori hisoblanadi.

Xulosa

Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy resurslardan to'g'ri va samarali foydalanish, ta'lim tizimining barqaror rivojlanishiga, uning sifatini oshirishga va iqtisodiy mustahkamlanishiga xizmat qiladi. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar va moliyaviy boshqaruv amaliyotlari oliy ta'lim tizimining o'sishiga va rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Shuning uchun, oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy resurslarini samarali boshqarish bo'yicha qabul qilingan huquqiy chora-tadbirlarni amalga oshirish va ularni doimiy ravishda takomillashtirish zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Mehnat vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligining Qarori, 21.02.2017 yilda ro'yxatdan o'tgan, ro'yxat raqami 2859

2. Xayriddinov, Sh. B. (2023). OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BUDJET MABLAG'LARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING AYRIM FUNDAMENTAL MASALALARI. Research Focus International Scientific Journal, 2(9), 65-68.

3. Botirovich, K. A., & Batirovich, K. S. (2021). Local Budget Revenues As an Important Link of Territorial Revenue Power. American Journal of Economics and Business Management, 4(5), 1-4.

4. Xayriddinov, Sh. B., & Mengliboyev, S. T. (2023). BUDJET MUASSASALARIDA MOLIYAVIY RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISHNI O'ZIGA XOS USULLARI.

ILM FAN XABARNOMASI

Ilmiy elektron jurnali

Research Focus, 2(12), 27-32.

5. Xayriddinov, S. (2024). Oliy ta'lim muassasalarida budjet mablag 'laridan samarali va aniq foydalanishni ta'minlashga qaratilgan eng muhim qaror va u haqida ayrim mulohazalar.